Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Houthulstseweg
(Langemark-Poelkapelle,West-Vlaanderen)

Projectcode: 2018D204
September 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Wouter Van Goidsenhoven

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1 Programma van maatregelen 6

1.1 Administratieve gegevens 6
1.2 Synthese 8
1.3 Gemotiveerd advies 9
1.4 Conclusie 9

2 Bibliografie 10

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).....7

TABELLENLIJST

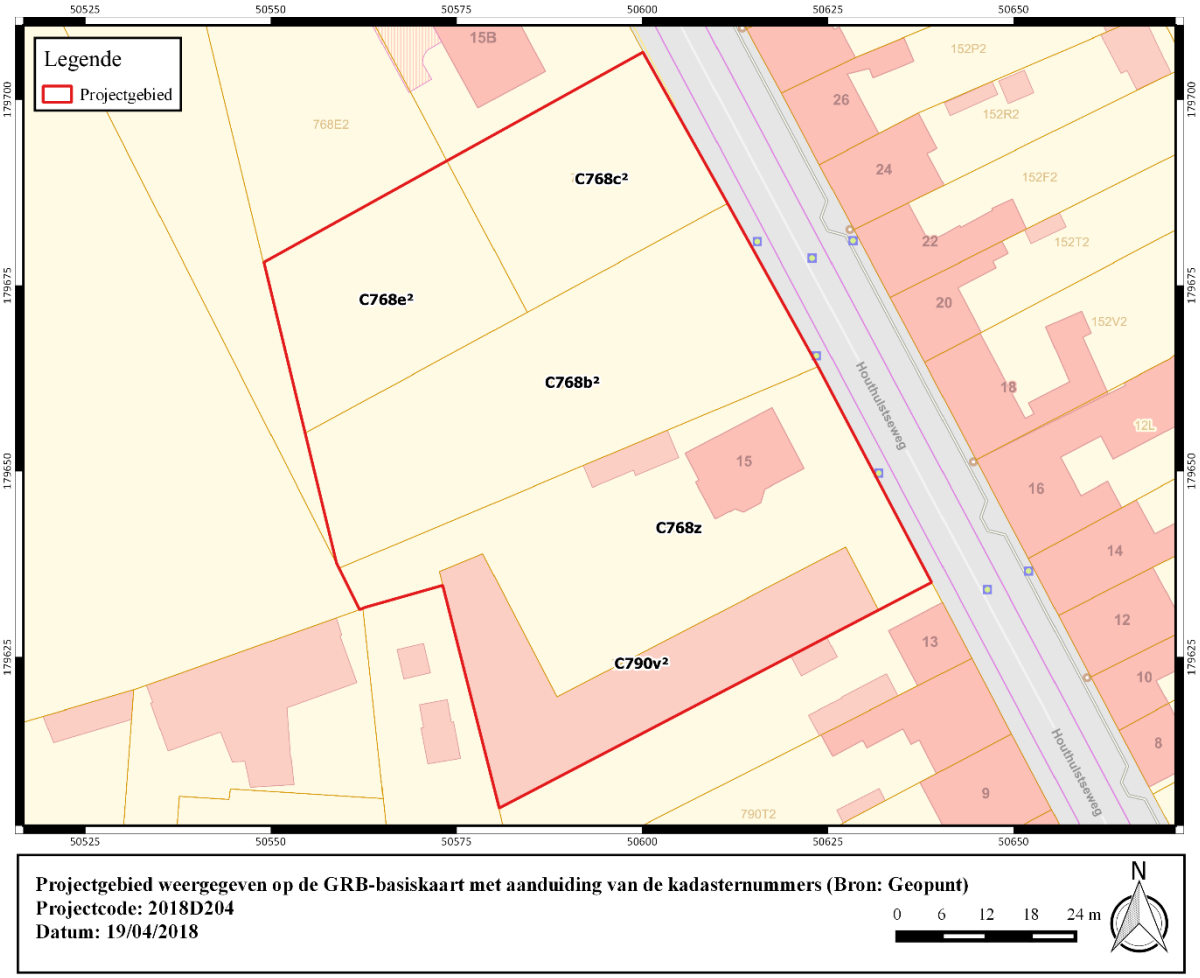
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek. 6

1 Programma van maatregelen

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de initiatiefnemer	Architectenbureau Cottreel & Debrabander Rijselstraat 76 8900 Ieper	
b) Het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
c) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de erkende archeoloog	Janiek De Gryse Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels-Brugge	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Langemark-Poelkapelle
	Deelgemeente	Poelkapelle
	Postcode	8920
	Adres	Houthulstseweg 15 8920 Poelkapelle
	Toponiem	Houthulstseweg
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min} = 504485 Y_{min} = 179580 X_{max} = 50710 Y_{max} = 179737
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Langemark-Poelkapelle, Afdeling 3, Sectie C, nr's: 768c², 768e², 768b, 768z, 790v² Figuur 1	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een meerwoningenproject aan de Houthulstseweg 15 te Langemark-Poelkapelle. Het plangebied is ca. 5128 m² groot en is in het zuiden bebouwd, het noorden van het plangebied is braakliggend.

Landschappelijk gezien is Poelkapelle gelegen in de zandleemstreek, de Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen/vroeg-Holoceen bovenop de Tertiaire sokkel. Een 400-tal meter ten noorden van de planlocatie ontspringt de Landerbeek. Het sediment bestaat uit natte zandleem. Deze gegevens impliceren een relatief éénduidige bodemkundige situatie waarbij eventueel aanwezig erfgoed zichtbaar is onder de bouwvoor. Omdat de huidige toestand van het plangebied een mogelijk verstoord bodemarchief doet vermoeden werd een serie controleboringen gezet verspreid over het terrein. Hieruit blijkt dat in het noorden van het plangebied het bodemarchief omgewoeld is. In het zuiden van het terrein is deze verstoring minder uitgesproken.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter van de omgeving. Het terrein ligt ten westen van de historische kern van Poelkapelle. Het plangebied is op de Ferrariskaart ingekleurd als akker ten noorden van een boomgaard. Tijdens de Eerste Wereldoorlog komt Poelkapelle, na de Eerste Slag om Ieper, achter de Duitse linies te liggen. In deze situatie komt verandering na in april 1915. Tijdens de Tweede Slag om Ieper verschuift de frontlinie verder richting het westen het westen, richting Boezinge. Hierdoor komt het plangebied op geruime afstand van het front te liggen. Na de 3e slag om Ieper in 1917 komt het plangebied echter binnen de Britse sector te liggen en verschuift het front oostwaarts richting Westrozebeke. Deze terreinwinst is echter van korte duur wanneer de Duitsers tijdens het Lenteoffensief van 1918 de frontlijn grotendeels weten te verleggen naar de situatie van april 1915.

Om het potentieel inzake wereldoorlog erfgoed accurater te kunnen inschatten werd een historische studie uitgevoerd op basis van luchtfoto's en loopgravenkaarten. De vroegste luchtfoto van het plangebied dateert van oktober 1916. Hierop is te zien hoe in het zuiden van het plangebied een structuur wordt uitgegraven die aansluit op een smalspoor ten zuiden van het projectgebied. Op een beeld uit januari 1917 zijn de bouwwerken afgerond en wordt de aanwezige structuur geïnterpreteerd als een stockageplaats voor smalspoorkarren. Naar alle waarschijnlijkheid houdt deze structuur verband met een 'Pionierpark' iets naar het zuidwesten. Verder zijn geen defensieve elementen aanwezig binnen de contouren van het plangebied. Het vroegste daaropvolgende luchtbeeld dateert van na de 3e slag om Ieper, nl. januari 1918 en toont een volledig vernield landschap. De intensieve beschietingen hebben het terrein herschapen in een omgewoeld moeras bezaaid met ondergelopen granaattrechters waarbinnen geen structuren te herkennen vallen. Jongere opnames uit maart en april 1918 geven een gelijkaardig beeld weer. Na het Duitse Lenteoffensief in 1918 komt het plangebied weer achter de Duitse linies te liggen. Een opname uit augustus 1918 geeft geen hergebruik weer van het terrein dat nog steeds een omgewoeld kraterlandschap is. Op basis van deze studie wordt dan ook geconcludeerd dat de verwachting binnen de contouren van het plangebied bestaat uit lichamen en munitie, er is geen verwachting inzake bewaarde structuren.

Op het plangebied zijn dus geen archeologische waarden gekend. Ook in de ruime omgeving zijn gekende vindplaatsen schaars. Gelet het rurale karakter van de omgeving dient dit echter niet te verbazen en weerspiegelt deze iele spreiding van gekende vindplaatsen eerder een gebrek aan onderzoek en niet zozeer de archeologische realiteit. De gekende waarden op het kaartbeeld van de CAI bestaan in hoofdzaak uit enerzijds cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht en anderzijds vondstmateriaal uit de Eerste Wereldoorlog dat gerecupereerd is door middel van metaaldetectie.

Concreet is er ter hoogte van het plangebied een lage verwachting inzake bewaard archeologisch erfgoed. Gelet het lage potentieel op kenniswinst wordt verder onderzoek weinig zinvol geacht.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de geplande werken aan de Houthultseweg te Poelkapelle worden geen verdere onderzoeksdaden aanbevolen. Binnen het plangebied kan uitgegaan worden van een relatief oppervlakkige archeologische situatie waarbij eventueel aanwezig erfgoed zichtbaar is onder de bouwvoor. De controleboringen wijzen op een geroerd bodemarchief, vooral in de noordelijke sector van het plangebied. Ten tweede dient de impact van de Eerste Wereldoorlog in acht genomen te worden. De gegevens aangehaald in de historische studie wijzen op zeer intense artilleriebeschietingen ter voorbereiding van de 3e slag om Ieper in 1917. Het terrein wordt herschapen in een ondergelopen kraterlandschap. Deze krijgsverrichtingen hebben ongetwijfeld een aanzienlijke impact gehad op het bodemarchief waardoor dit in het beste geval extreem versnipperd is. Er is geen verwachting inzake bewaarde oorlogsinfrastructuur maar ook naar bewaarde oudere archeologische resten toe is de verwachting laag. Bijkomend archeologisch onderzoek op een dermate omgewoeld terrein kan niet leiden tot een wezenlijke kenniswinst. Tevens zou de financiële kost bijkomend terreinwerk nooit in verhouding staan tot de eventuele resultaten. Op basis van een kosten-baten afweging dient dan ook afgezien te worden van verdere onderzoeksdaden.

Wel dient erop gewezen te worden dat bij verdere graafwerken op het terrein de kans bestaat dat niet ontplofte oorlogsmunitie wordt aangetroffen. Deze werken worden bij voorkeur begeleid door een OCE-deskundige. Ook is het, op basis van de conclusies van de historische studie, mogelijk dat stoffelijk overschot van gesneuvelden wordt aangetroffen. In dit geval dient gewezen te worden op de archeologische meldingsplicht, conform artikel 5.1.4 van het decreet betreffende het onroerend erfgoed.

1.4 Conclusie

De opdrachtgever plant een nieuwbouwproject aan de Houthultseweg te Poelkapelle. Op basis van de reeds uitgevoerde controleboringen en de gegevens van de historische studie dient uitgegaan te worden van een sterk versnipperd bodemarchief. Bijkomende onderzoekdaden kunnen niet leiden tot enige kenniswinst.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.